THE POETRY OF DAG HAMMARSKJÖLD FROM AN INTERDISCIPLINARY PERSPECTIVE

Clementina Alexandra Mihăilescu, Lucia Stoicescu
Assoc. Prof. „Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: The paper expands upon Dag Hammarskjöld's poetic contribution entitled "Markings". Our basic reason for approaching the Swedish diplomat Dag Hammarskjöld, one of the most influential U.N. Secretary Generals in the post WW II period from an interdisciplinary perspective arises from the fact that he was a contradictory personality often marked by unusual loneliness, alienation and self-doubt in spite of his strong belief in God. For properly depicting his inner strives for accomplishing perfect comunion with other people and unselfish dedication to them , both reflected in his poetic contribution "Markings" , Jung's process of individuation , Cioran's triad (denunciation, enunciation and transfiguration) and Lakoff's conceptual metaphors have extensively been employed in our paper.

Keywords: Dag Hammarskjöld, Markings, Cioran, Lakoff, Jung

Diplomatul Dag Hammarskjöld a fost unul din cei mai influenți Secretari Generali ai Națiunilor Unite din perioada postbelică care a reușit cu succes să gestioneze și să rezolve problemele sociale, politice și religioase cu care omenirea se confrunta la acea dată.

Hammarskjöld s-a impus ca o ilustră personalitate publică ce personifică așa-zisul "sfânt-în-acțiune" lipsit de orice viață privată. O imagine parțială a eului său privat poate fi identificată în colecția de meditații intitulată "Insemnări". Traducerea sa contestată a fost editată de scriitorul britanic W. H. Auden după moartea sa ca urmare a unui dezastru aerian întâmplat în partea de sud a Africii în septembrie 1961 când se găsea acolo într-o misiune de pace care viza zbuciumatul Congo.

Autorul colecției de poezii intitulată "Insemnări" era considerat un om al renașterii secolului XX cu abilități literare și lingvistice deosebite. Printre trăsăturile sale morale se numără o profundă responsabilitate morală și civică materializată în strădania sa de o viață de a transforma lumea într-un adevărat paradis terestru.

Implicarea lui în spațiul public nu a fost un eveniment singular în familia sa. Membrii familiei sale au excelat în implicări în viața publică. Astfel, tatăl său a fost Prim-ministru al Suediei în timpul primului razboi mondial, în timp ce cei trei frați au fost recunoscute figuri publice: Bo a fost diplomat, Ake a fost judecător al Curții Internaționale de Justiție, iar Sten a fost jurnalist și romancier. Când seniorul Hammarskjöld a fost nominalizat ca și Guvernator al Provinciei Uppsale în 1917, familia s-a stabilit într-un castel unde Dag și-a petrecut cea mai mare parte a copilăriei. Acest mediu familial l-a influențat sub aspect spiritual, făcându-l să se izoleze și să fie aplecat spre introspecție.

Dag Hammarskjöld a studiat economia politică, filosofia, literatura și limba franceză la Universitatea Uppsale. Și-a luat licența în drept în 1922 și, la vârsta de 25 de ani și-a terminat studiile masterale în domeniul economiei politice. A fost desemnat președinte al Băncii Suediei între anii 1941-1945 și a fost ales sub-secretar al Ministerului de Externe al Suediei. A fost investit să funcționeze în cadrul Organizației pentru Cooperare Economică Europeană și delegat al noului consiliu al Europei. A fost ales ministru sub-secretar de stat al afacerilor externe în 1951.

În funcția sa de Secretar General al Națiunilor Unite, Hammarskjöld și-a demonstrat calitățile excepționale privind stabilirea de relații cu liderii naționali și cu proeminente personalități politice. A crezut cu fermitate că viitorul Națiunilor Unite trebuie să se bazeze pe

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

ideea că tot ceea ce se stipulează în Carta Națiunilor Unite trebuie să devină realitate și că Națiunile Unite trebuie să devină un instrument credibil în lupta pentru pace și securitate și să răspundă prompt cerințelor majore legate de prevenirea conflictelor armate.

Ultimul său raport viza două posibile axe de dezvoltare ale Națiunilor Unite și anume să devină fie o ”mașinărie statică” care să se preocupe de conferințe sau “un instrument dinamic de guvernare”; a doua problemă era legată de dezvoltarea acestei instituții și viza nevoile prezente și viitoare ale omenirii bazate pe o crescândă interdependență internațională și pe suveranitatea statelor naționale în problemele legate de înarmare.

În timpul mandatului său, multe foste colonii și-au câștigat independența și s-au alăturat Națiunilor Unite. Mai mult decât atât, Hammarskjöld a pledat în mod activ din partea Națiunilor Unite ca acestea să se implice în îmbunătățirea viitorului lor politic.

Hammarskjöld era numit ”un virtuous al diplomației multilaterale” propunând principii inovatoare ca de pildă misiuni de pace eficiente. Geniul său constă din a merge direct la cauze, de a stabili principiile pe care să se bazeze în acțiunile întreprinse, concentrându-și în mod efectiv abilitățile intelectuale în găsirea de soluții la problemele practice de care se ocupă.

Principiile sale sociale și politice sunt cu atât mai importante astăzi când Comunitatea Europeană a început să le implementeze în legatură cu aspecte legate de crizele internaționale, de violarea drepturilor omului, de probleme legate de dezvoltare și dezastre naturale.

Cel mai surprinzător lucru legat de acest remarcabil economist, bancher și Secretar General al Națiunilor Unite a fost faptul că era un ”om mistic”. Stolpe, un distins scriitor și cancelar al Academiei Catolice Suedeze și un prieten apropiat al lui Hammarskjöld, a fost profund preocupat de personalitatea sa contradictorie marcată de o neobișnuită singurătate, alienare și îndoială de sine în ciuda credinței sale fierbinți în Dumnezeu și estima că aceste aspecte trebuie căutate în copilăria sa.

Pe de-o parte, tatăl său Prim-ministru al Suediei a fost foarte urât de concetățenii săi care l-au acuzat că ar fi fost pro-german și l-au asociat cu perioada de foamete care a avut loc în timpul mandatului său. Un astfel de comportament din partea concetățenilor săi l-au transformat pe Hammarskjöld într-un om dur, singuratec și rece.

Pe de altă parte, mama sa, o femeie blândă și bună la suflet care, tânjind să aibă o fiică, și-a revărsat întregul atașament emoțional asupra sa și l-a împiedecat să aibă relații cu sexul opus, dezvoltându-i preocupările pentru viața interioară intensă, forțându-l în mod inconștient să se refugieze în intimitatea ființei sale.

Relația lui Hammarskjöld cu mama sa poate fi interpretată și din perspectivă arhetipal – jungiană. Blânda sa mamă poate fi pusă în legatură cu arhetipul matern al cărui caracter protector este în mod simbolic redat prin biserică, universitate, pământ, mare și rai, toate aceste simboluri fiind prezente în contribuția sa “Însemnări”. Mama sa poate fi asociată și cu arhetipul Sfintei Fecioare. Jung a atins un maxim emoțional prin argumentul că “paradisul, lumea lui Dumnezeu simbolizează Mama ca un punct de plecare și permanenta întoarcere” (15).

Hammarskjöld însuși poate fi pus în legătură cu arhetipul copilului care reprezintă tendința autorului spre auto-perfecționare. Arhetipul schimbării constă în trăirea la nivel simbolic al experiențelor aparent ireconciliabile ale pierderii și recuperării, ale confruntării personale cu lumina și întunericul. Acest arhetip are ca obiect iluminarea personală și achiziționarea unei conștiințe “înțelepte” superioare prin care situațiile neplăcute pot fi depășite.

În ceea ce privește arhetipul sinelui, acesta este considerat arhetipul totalității psihice, deoarece sinele reprezintă ”totalitatea fenomenelor psihice” (în Pătru, 43). Acest arhetip constă în ”înțelegerea naturii noastre unice” (în Fordham, 63), a relației noastre intime cu

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

entitățile vegetale și animale, cu cosmosul însuși, cu lumea înconjurătoare. Noi considerăm acest arhetip ca fiind scopul întregii vieți a lui Hammarskjöld.

Neobișnuita personalitate contradictorie a lui Hammarskjöld poate fi abordată și din perspectiva triadei lui Cioran care se constituie din enunțare, denunțare și transfigurare. Remarcabila sa afirmație: ”drumul spre sfințenie în mod necesar parcurge traseul acțiunii” (122) ne dezvăluie încercarea acestei personalități de excepție de a uni ”viața activă cu cea contemplativă” (XX). Hammarskjöld este de asemenea preocupat să enunțe cerințele ce trebuiesc îndeplinite pentru realizarea dezideratelor sale: ”să fii tu însuți”, ”să-ți fie scopul determinat de cel mai adânc patos spiritual”, ”să suporți eșecul fără a te auto-compătimi și succesul fără auto-admirație, să-și asculți vocea interioară pentru a-ți împlini visele, claritatea minții să-ți oglindească viața și puritatea inimii să ți-o modeleze” (10).

În ceea ce privește denunțarea, Hammarskjöld, în mod eroic, a dezvăluit pericolul alunecării lumii spre un holocaust nuclear. Contribuția sa poetică intitulată “Însemnări” promovează denunțarea ca fiind cel mai semnificativ mod de a enunța adevăruri legate atât de lumea exterioară cât și de cea intimă, sensibilă.

Pe de-o parte, Hammarskjöld denunță lumea exterioară brutală și maculată, pe de altă parte ni se relevă îndoielile sale, teama morții și impulsurile suicidale. Toate aceste stări negative pot fi puse în relație cu faptul ca multiplele sale talente, sârguinciozitatea și în mod special exagerata sa “conștiinciozitate” deseori au generat stări spirituale contradictorii.

Mai mult decât atât, asocierea periculoasă a ambițiilor sale majore cu sentimentul că este ”nedemn” de toată investiția de încredere ce s-a făcut în ceea ce-l privește, pot fi considerate ca acele cauze majore generatoare de oscilații spirituale și impulsuri suicidale (XV).

Nemulțumirile sale spirituale majore reverberează în poezia ”Noaptea se apropie” scrisă în 1950.

… În focul amețitor al anihilării
In furtuna distrugerii
Și în frigul mortal al actului sacrificării
Ar trebui să întâmpini moartea.
Dar când acest sentiment se dezvoltă în tine
Zi de zi
Ajungi să suferi chinul
Chinul judecății nerostite
Care atârnă asupra vieții tale
In timp ce frunze cad în paradisul rece.

Poezia este încărcată cu conotații existențialiste și freudiene care l-au făcut pe W. H. Auden să facă referiri la eul contradictoriu a lui Hammarskjöld, apreciind că acesta este permanent diminuat de “un ghimpe în carne”, și anume, de sentimentul că nu se va putea bucura niciodată de reciprocitarea unei afecțiuni sau de o căsătorie fericită.

Impulsurile freudiene legate de sentimentul morții reverberează în construcțiile metaforice “focul amețitor al anihilării”, ”furtuna distrugerii”, ”răceala mortală”, ”judecata nerostită”, ”paradisul rece”. Hammarskjöld își etalează calități de “filosof al adjectivului” (Bachelard, 207) reunind dialectica profundului și intangibilului - a profundului care se adâncește perpetuu și al intangibilului care se întinde dincolo de limitele perceptibile. Prin fiecare cuvânt sau sintagmă poetul coboară la o adâncime a ființei pe care nici el nu o poate controla. Este vorba de subconștientul său devorat de arhetipul umbrei. Umbra nu este un element psihic pasiv, el conține o încărcătură vitală și instinctual pasională, care influențează întreaga ființă a poetului Hammarskjöld, încărcătură care pare extrem de nefirească pentru o personalitate atât de ancorată în spațiul public. In accepție jungiană, confruntarea cu propria sa umbră și controlarea ei echivalează cu anihilarea forței sale coercitive.

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

Rămânând în registrul umbrei, putem afirma că Hammarskjöld promovează și leagă ontologia invizibilului și a inaudibilului de cea a vizibilului și audibilului, ultima reverberând în structurile fonice și prosodice prezente în poezie. Imbrățișând opinia cercetătorilor cognitivi și anume aceea că structurile limbii pot fi interpretate ca structuri cognitive, apreciem că poezia lui Hammarskjöld în întreaga ei profunzime conține valori semnificative atât ale ființei cât și ale non-ființei. Durerea și sentimentul implacabil al morții de unde ea izvorăște ne fac să ne întrebăm pentru o clipă dacă poezia este ”un elogiu al non-ființei sau o dominare a ființei” (Bachelard, 207). Opinăm totuși în favoarea celei de-a doua afirmații deoarece în zbaterile sale existențiale există în subsidiar nevoia de a realiza un ”salt cuantic pe un flux de conștiință mai înalte” (Gheorghiță, 86).

Zbaterile sale sunt redate în planul simbolismului sonor prin aliterația consoanei fricative ”f” care reunește “focul”, “furtuna”, “frigul” “suferi’ și “frunzele” accentul căzând în toate aceste vocabule pe prima silabă, cea care conține respectivă consoană, cu excepția verbului “suferi”. Revenind la substantivele amintite, ele sunt atât concrete cât și abstracte sugerând ca Hammarskjold aude și, prin extensie, face pe cititori să audă lucrurile existând cu și în ființa sa intimă.

Parafrazându-l pe Bachelard, am putea spune că o astfel de poezie ar trebui să ne facă să reflectăm asupra unei lumi ”care există în adâncime prin sonoritatea ei, o lume a cărei existență ar sta integral în existența vocii” (208). Este vorba de vocea poetului care pare că se ascultă pe sine vorbind.

Revenind la măiestria cu care Hammarskjöld poetul conduce jocul acestor ”aparate de visat” (Bachelard, 200) care constau din a vedea, a auzi și “a te auzi văzând” (200), apreciem că metafora sunetului ne ajută să identificăm tumultul din trupul și sufletul său când se ascultă pe sine și ne ajută și pe noi să ne contactăm la această sursă sensibilă. Astfel, vocala închisă “u” din “focul” se repetă de 13 ori. Structura ”ul” din” focul” se regăsește și în”paradisul”, aducând dovada și creând certitudinea unei realități ce unește natura sensibilă a omului cu trascendentul (paradisul). ”Fondul gândului” (200) lui Hammarskjold ne oferă acele informații referitoare la ce trebuie să păstrăm din lume pentru “a ne deschide transcendențelor” (200).

Hammarskjöld nu se poate rupe de măreția lui “a fi” și de fapt acesta este cuvântul care nu descrie ci conferă sens la tot ceea ce trebuie descris. Parafrazându-l pe Bachelard din nou care afirmă că “măreția lui a fi reunește trascendența a ceea ce se vede și transcendența a ceea ce se aude” (200), poetul Hammarskjöld marchează în modul cel mai firesc infinitatea spațiului intim. Este spațiul în care “fruzele cad în paradis”. Această imagine paradoxală se poate citi în oglindă prin metafora blagiană a “transcendentului care coboară” în situații de criză pentru ca natura noastră morală să continue să poarte “măreția în virtutea ei inițială” (200). Vocala “i” din “anihilării” se regăsește de 23 de ori în această poezie, ultima oară fiind prezentă în cuvântul ”paradisul”. Prin această asociere se sugerează o ”stare de intensitate“, ”intensitatea care se dezvoltă în vasta perspectivă a imensității intime” (200).

Mai mult decât atât cuvântul ”moarte” sugerează un alt aspect paradoxal. Prin conștietizarea impulsurilor suicidale acestea pot fi ținute sub control sau pot fi chiar anihilate. Anihilarea lor în cadrul ființei morale a poetului poate semnifica nașterea nolui eu regenerat care nu mai este prizonierul umbrei de care tocmai s-a desprins.

Deși poezia este focalizată pe imagini legate de anihilare, distrugere, actul sacrificiului și moarte, putem aprecia că scopul lor este “verticalitatea, în adâncime sau în înălțime” (Bachelard, Dreptul de a visa, 198). Revenind la primele patru versuri ”În focul amețitor al anihilării /În furtuna distrugerii /Și în frigul mortal al actului sacrificiului /Ar trebui să întâmpini moartea” ni se sugerează ceea ce Bachelard numea “clipa încremenită în care simultaneitățile, ordonându-se, dovedesc perspectiva metafizică a clipei poetice” (198).

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

Această denunțare a stărilor de spirit contradictorii realizată prin conștientizarea lor și prin afirmarea cu tărie a lor prefigurează transfigurarea vieții sale personale și a vieții în general prin credință și artă. Pentru că această trasfigurare să se desăvârșească este nevoie de curaj și dragoste. In opinia lui Hammarskjöld, acestea sunt necondiționat legate de armonizarea cu problemele existențiale, de cele două reflexe legate de actul sacrificiului, adăugând că rezultatul comuniunii între Dumnezeu și suflet se reflectă în comuniunea cu ceilalți oameni. Comuniunea cu semenii, devotamentul total și altruist față de ei l-au animat pe Hammarskjöld de-a lungul întregii sale vieți.

Pentru împlinirea unui atare deziderat Hammarskjöld opina că trebuie îndeplinite următoarele condiții: să înveți să te ierți pe tine și pe ceilalți, să acționezi ca un instrument al divinității care în mod necesar implică să suporți umilirea ce vine de la lume și sacrificarea propriei vieți în interesul comunității, ceea ce se traduce prin acceptarea crucii personale.

Transfigurarea în mod necesar implică introspecție și conștientizarea impulsurilor negative. Dacă aceste încercări de auto-cunoaștere și autodepășire nu sunt direcționate spre "canalul rugăciunii", ele pot genera "vârtejuri înspăimântătoare" (22). Hammarskjöld afirmă că dacă acest canal nu este suficient de adânc, dacă convingerile noastre sunt slabe și că dacă încetăm să mai credem într-o zeitate personală, Dumnezeu nu moare în acea zi, dar "noi murim în ziua în care încetăm să fim iluminați de o strălucire permanentă reînnoită zilnic de o minune, sursa a tot ce există dincolo de rațiune" (56). Hammarskjöld nu crede în minuni, el se bazează pe ele. El afirmă că noi nu trebuie să ne temem de noi înșine, ci trebuie să trăim pentru a face bine celorlalți (55).

Mai mult decât atât, nouă nu ni se permite să ne "alegem cadrul destinului nostru", ci să-l perfectăm, să-l întregim, această experiență spirituală urmând să se desăvârșească în conformitate cu curajul propriu; cel ce aspiră spre sacrificiu" va fi sacrificat în conformitate cu măsura purității inimii sale" (550), afirma Hammarskjöld.

Cuvintele "curaj" și "puritate" demonstrează faptul că "Însemnări" este dominată de un anume tip de patos care ne ajută să ne distanțăm de banalitate. Acest deziderat se poate realiza tocmai prin faptul că esența obiectivității reflectată de cuvântul "curaj" întâlnește "esența subiectivității" prezentă în cuvântul "puritate". Această combinație este baza convingerii lui Hammarskjold că esența vieții noastre nu trebuie căutată în afara vieții ci descoperită în viața însăși.

Contribuția sa literară "Însemnări" este profund idealistă, înscriind-se ascendent pe linia idealismului pur care trecând prin faza de idealism voluntarist devine idealism realist, în accepția lui Liviu Rusu. Idealismul pur reverberează în citatul: "aura victoriei care înconjoară albinele, dulceața sufletului care emană din el - o aromă de fructe de merișor și de fructe de norișor, o atingere de îngheț și de vremuri fierbinți" (48).

"Aura victoriei" sugerează o victorie morală, care în asociere cu albinele, dobândește în același timp și conotațiile particulare ale cooperării între umanitate și natura. Structura poetică "dulceața sufletului ce emană din el" transfigurează sufletul făcându-l să vibreze între real și ireal. Versurile devin creuzetul ce se constitue estetic ca "o geometrie de ecouri" (Bachelard, Poetica spațiului, 89) ale unei realități sensibile. Blândele arome "de fructe de merișor" sunt genial asociate cu "arome de fructe de norișor", punând în felul acesta "o pecete aeriană" (89) pe imagistica poeziei. Cele două sintagme "o atingere de îngheț și de vremuri fierbinți" ne conving că Hammarskjöld a cunoscut "intimitatea fuziunii" contrariilor.

Din perspectivă cognitivă, natura apare ca un "gestalt experimental" ale cărei proprietăți reunite îi conferă valoare de "prototip al cauzalității". Când Hammarskjöld analizează natura sub aspect extensiv dar și intensiv, "dialecticile parțiale" (Bachelard, 83) se estompează, iar valorile arhetipale ale arhetipului matern cu valori clare protectoare emană din miniatura grădină edenică înțesată de fructe de merișor și norișor. Diminutivele conferă valori supra-sensibile.

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

Aceste valori emană și din structurile fonice unde dominantă este vocala "a" care intră într-o asonanță puternică reunind cuvintele "aura, înconjoară, albinele, dulceața, emană, aroma". Cuvintele "merișor" și "norișor" structurate pe vocalele "i" și "o", analizate din perspectiva fenomenologiei imaginației care cere ca imaginile să fie trăite direct, ne conduc aparent spre o realitate vizibilă și tangibilă. Și totuși sufixul "or-" sugerează "blândețea intimității materiei" (79), armonia ei primordială pe care Hammarskjöld încearcă să o recupereze în plan estetico-moral.

Conotațiile trasmoderniste ale demersului poetic de a armoniza contrariile sunt prezente sub diverse forme în întregul volum de poezii. Ele sunt prezente uneori în forma camuflată în ceea ce esteticeanul Liviu Rusu numea idealismul voluntarist. Idealismul voluntarist poate fi asociat cu fabula generată de lipsa de rușine a celor devorați de mândrie: "O dată de demult, se afla o coroană atât de grea încât nu putea fi purtată decât de cel care rămânea indiferent la strălucirea ei" (50). Acest tip de idealism de asemenea emană din citatul: "Când Mefisto apare și se declară învingător, el poate fi totuși învins de modul în care ne asumăm consecințele acțiunilor noastre" (55).

Ambele citate sugerează că o dată ce recuperăm valorile morale prin voință și conștiință ele nu mai fac parte din istoria noastră personală sau dintr-o pre-istoie nedefinită ci din istoria noastră vie.

Contribuția sa literară "Însemnări" de asemenea precizează cerințele ce se impun a fi respectate pentru atingerea perfecțiunii: să depășim faza plafonării, să renunțăm la egoism, neliniște, agresiune și să existăm pentru viitorul celorlalți fără a fi sufocați de neajunsurile prezentului. Reiese cu claritate că toate acestea reclamă "voința" și "conștiința" care sunt esențiale pentru evoluția noastră.

În ceea ce privește idealismul realist, el poate fi asociat cu sugestia de mare respirație etică a lui Hammarskjöld și anume că ar trebui să "înaintăm pe drumul posibilității până la capăt fără auto-compătimire sau nevoia de simpatie, împlinindu-ne destinul chiar dacă aceasta înseamnă sacrificarea afecțiunii și camaraderiei, pentru că ceilalți nu sunt gata să te urmeze pentru înfăptuirea unei noi frății" (69). Astfel de citate sugerează ceea ce Frieda Fordham numea "înțelegerea naturii noastre unice" prin transcenderea egoismului și prin dedicarea vieții noastre celorlalți.

Frieda Fordham de asemenea a subliniat că pentru realizarea totalității psihică - a eului armonios dezvoltat - ar trebui să relaționăm cu cosmosul însuși, pentru că o atare relație ne oferă sentimentul reconcilierii cu viața și societatea. Acest deziderat este intens trăit de Hammarskjöld ca o aspirație de a se uni și de a fi absorbit de natură, o aspirație direcționată spre "pământ, spre suflet, spre mângâierea vântului și îmbrățișarea apei și a luminii" (7).

Acest elogiu al naturii asigură premisele unei călătorii simbolice de la trăirile abisale din prima parte a volumului de versuri "Însemnări" spre o nouă etapă în ceea ce privește raportarea sa la univers. Fiecare din cuvintele încapsulate în versurile mai sus citate, și anume "pământ", "vânt", "apă" și "lumină" fac să vibreze profund ființa poetului, intimitatea sa spirituală redată prin vocabula "suflet". Aceste cuvinte ne trimit spre imaginea paradisului, un paradis ce se dorește redescoperit în plan estetico-moral. Această imagine intuitivă paradisiacă cu profunde conotații metaforice poate fi decodificată prin intermediul metaforei conceptuale a lui Lakoff.

Lakoff, preocupat de relația dintre "experiență" și "acțiune", pune în discuție noțiunea de "prototip al cauzalității". Lakoff demonstrează pragmatic manipularea direct prototipică de către un agent. El pretinde că 12 proprietăți ale activității efectuate de un agent caracterizează prototipul cauzalității, deoarece ele acționează împreună în acțiune. El concluzionează că noi le experimentăm ca un gestalt, și anume că un complex de proprietăți ce apar împreună și care sunt mai importante decât dacă apar separat. Gestalturile experimentale sunt "moduri de organizare a experienței în unități structurale" (84).

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

Proprietățile exemplare ale decorului edenic descris de Hammarskjöld constând din pământ, vânt, apă și lumină, toate sunt entități ale unei miniaturi cosmice. Este vorba de lumea în miniatură în care noi trăim. Trăim ca să le contemplăm în intimitatea lor, să le ajutăm să ni se alăture și atunci fiecare dintre ele își va revela cauzalitatea: vântul ne va mângâia, iar apa și lumina ne vor îmbrățișa. In felul acesta ele își etalează puterea de a emoționa simțurile și de a ne trezi conștiința apartenenței la o lume unică ce nu se poate desăvârși decât prin identificarea rădăcinilor profunzimii ei.

Pământul, vântul, apa și lumina apărând personificate pot fi interpretate ca acel agent capabil de o manipulare direct prototipică tocmai datorită forței masculine a pământului de a se armoniza cu forțele feminine ale apei și luminii, cele două reprezentând germenii desăvârșirii terestre.

Pământul ancestral cu conotații edenice sugerează centrul unui "metabolism al imaginilor" (Bachelard, 206) unde vântul mângâie și apa și lumina îmbrățișează. Forța imaginilor originare răzbate și din tiparul sonor. Vocala închisă "â" din "pământ" și "vânt" își nuanțează calitățile vocale prin metamorfozare în vocala deschisă "a" din "apă" și "lumina". Fiindcă principalul purtător de sunet este substantivul, în el sunt încorporate "rădăcinile sau arhetipurile vorbirii" (Bachelard, 136). Ele ne învață cum vocalele ajung să facă istorie în filosofia idealistă a lui Hammarskjöld susținându-i umanismul în acțiune și puterea sa de reînnoire spirituală, în terminologia bachelardiană.

Bachelard afirmă că "trebuie să pierzi paradisul adamic pentru a trăi cu adevărat în el….. în sublimarea absolută care trascende orice pasiune" (207). Contemplarea luminii divine este cea care l-a întărit pe Hammarskjöld ca să poată să situeze lumea interioară mai presus de cea exterioară și spiritual deasupra materiei, indiferent de consecințe.

Și care au fost aceste consecințe? Această experiență i-a oferit "viziunea unui câmp mirific în suflet, a creat un prezent etern prin multitudini necunoscute, ale căror cuvinte și acțiuni sunt concentrate într-o eternă rugăciune" (9).

Hammarskjöld vine în completarea acestei imagini intuitive cu convingerea înnoitoare că: "mai presus de ascultare trebuie să existe atenția concentrată pe scopul propus - eliberarea de teamă / Dincolo de teamă -deschiderea spre viața / Și mai presus de toate acestea iubirea". "Și ce mai urmează? se întreabă Hammarskjöld. "Apoi va veni imperioasa necesitate care îți este foarte familiară și anume că singurul etalon să-ți fie curajul și puterea interioară".

Pentru o personalitate atât de înzestrată, sensul vieții derivă din imperativul "de a nu-ți ascunde puterea de teamă și în consecință de a-ți trăi viața la superlativ". Superlativul emană din însăși definiția dată de Hammarskjöld binelui: "Binele este ceva foarte simplu: să trăiești pentru ceilalți, să nu cauți niciodată avantaje personale" (90).

Toate aceste lecții estetico-morale ne învață să privim în interiorul nostru și în jurul nostru, în egală măsură și ne încarcă cu curajul de a scruta și înțelege simplitatea dar și grandoarea binelui - să trăiești pentru ceilalți. "Voința de a vedea și voința de a-i face pe ceilalți să vadă" (152), iată acțiunea poetului filosof și sociolog Hammarskjöld, ar spune Bachelard. Prin această afimație încărcată de flacăra iubirii Hammarskjold devine un profet modern care dorește să trasforme lumea.

Revenind la imaginile promovate de Hammarskjöld concretizate în imaginile intuitive ale focului, apei, vântului, copacilor, frunzelor, câmpului, pământului și luminii, poetul experimentează "solitudinea conștiinței", dar și comuniunea cu umanitatea. În felul acesta lumea nu mai apare opacă, înlănțuită, deoarece poetul a citit libertatea pe câmpuri, ape, copaci, frunze.

Lumea nu mai poate fi opacă la valorile morale când Hammarskjöld i-a redat lumii "conștiința curajului său" (153), în accepție bachelardiană. Forța viziunii sale emană din imaginea umanizată a focului, apei, vântului, copacilor, frunzelor, câmpului, pământului. Mai

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)

mult decât atât, Hammarskjöld își "prometizează" imaginile punând "scânteia creatoare" (Bachelard, 152) în centrul poeziilor sale.

Hammarskjöld arde cu fiecare imagine introdusă în poeziile sale. Asemenea lui Paul Eluard căruia Bachelard îi dedica pagini de mare rezonanță emoțională și estetico-filosofice, Hammarskjöld se aseamănă păsării phoenix. El cântă viața chiar și în clipele în care moartea începe să-l obsedeze, încredințându-și "renașterea umanității" (Bachelard, 156) căreia i se adresează în și prin opera sa.

Concluzia lui Hammarskjöld este că noi ar trebui întotdeauna să ne demonstrăm curajul și puterea de a crede în divinitate, de a nu ezita, de a nu ne îndoi. În ceea ce privește credința, aceasta semnifică "comuniunea între Dumnezeu și Suflet". De aici convingerea omniprezenței lui Dumnezeu care sălășsluiește și lucrează prin suflet și care "ne ajută să mutăm munții". Toate acestea reprezintă constructele esențiale ale acestui autor a cărui contribuție literară intitulată "Însemnări" funcționează ca un text public de mare respirație și ale cărui semnificații pot fi decodificate în manieră arhetipală și estetico-morală.

BIBLIOGRAPHY

Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, Pitești, Paralela 45, 2003

Bachelard, Gaston, *Dreptul de a visa*, București, Editura Univers, 2009

Buciu, Marian Victor, *E.M. Cioran, Despărțirea continuă a autorului celui rău*. București, Editura Fundației Culturale Ideea Europeană, 2005

Fordham, Frieda, *An Introduction to Jung's Psychology*. Suffolk, Richard Clay and Company Ltd, 1964

Gheorghiță, Niculina, *Bucuria de a trăi fără mască. Ghid de psihologie cuantică*. Editura Studis, București, 2013

Hammarskjöld, Dag, *Markings*, Editura Faber and Faber, 1997

Jung, Carl Gustav, *În lumea arhetipurilor*. București, Editura Jurnal literar, 1994

Lakoff, G., Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: Chicago University Press, 1980

Pătru, Alina, *Întemeierea psihologiei creștine a religiei în modelul anthropologic paulin și în viziunea psihologică a lui Carl Gustav Jung* (disertație de master), Lucian Blaga University Sibiu, 2002

BDD-A27431 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 12:49:40 UTC)